

הכרת כל יצורי הים בעולם

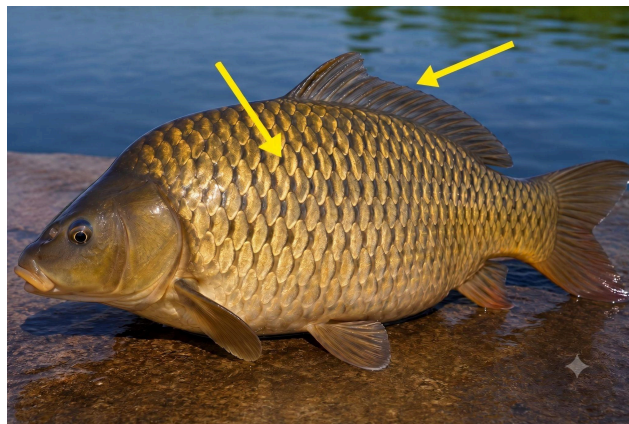
האם יש יצור אנושי שיכול להוכיח, שהוא מכיר את כל סוגי בעלי החיים בעולם? יצור אנושי לא, אבל בורא העולם כן. הנה לפניכם.

כתוב במקורות עם ישראל:

"כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר"

(משנה נידה ו' ט')

כלומר, אין בעולם דג (או כל יצור ימי אחר) בעל קשקשים שאין לו סנפירים.

(קרפיון - דג כשר, עם קשקשים וסנפירים
תמונה להמחשה)

בואו נחשוב על זה רגע, מי יכול להתחייב, שבשום מקום בעולם, לא באוקיינוס ההודי, ולא באוקיינוס האטלנטי, לא בעומק 30, 000 מיל מתחת למים (אם היה כזה...), ובעצם בשום מקום, אין דג כזה? אפילו בימינו אין מדען שיכול לקבוע קביעה כזאת.

ובאמת אין כזה.

שאלות ותשובות:

שאלה: מי אמר שאין? אולי לא חיפשו?

תשובה: חיפשו גם חיפשו בוצעה בדיקה מקיפה, בקרב 30, 000 מיני יצורים ימיים, ועשו רעש גדול: מצאו - לכאורה - אחד (! !). קוראים לו *monopterus* *cuchia*. אלא שגם הוא לא סותר את דברי חז"ל. הנה לפניכם, מהקל לכבד:

(א) תרגום שמו מלטינית הוא "כנף (סנפיר) אחד". כלומר, הוא נקרא על שם הסנפיר האחד שכן יש לו. ואכן - יש בחלקו האחורי סנפיר מנוון.

(ב) יתרה מזאת: הוא נולד עם סנפירי חזה של ממש. הוא משיר אותם רק אחר כך. וזה נחשב סנפירים.

(ג) ומעל הכל: קשקשים לפי היהדות בכלל אין לו. יש הגדרה הלכתית לקשקשים, לא כל חספוס בעור זה קשקש. באופן כללי הקשקש צריך להיות נפרד מהעור, כלומר ניתן לקלפו והעור נשאר (ראה מקורות בתשובות הבאות).

(Monopterus cuchia)
היכן ה-"קשקשים" ?

(ד) נקודה למחשבה: גם אם היה מתברר שדג זה אכן מעלה לנו ספק ומהייה, עדיין הממצא היה נפלא. שהרי כיצד בדיוק יכול היה בן אנוש לדייק כל כך, לפני אלפי שנים, ביחס לכל יצורי הים בכל האוקיינוסים - עד כדי מין אחד בלבד - שגם הוא מותיר אותנו רק עם ספק? לכל היותר היה זה מין אחד שבורא עולם השאיר כדי להעמיד אותנו בניסיון (כניסיונות דומים אחרים שהתורה מלמדת אותנו עליהם - עיין דברים יב', ב'-ד').

ובכל אופן כאמור, גם מין זה אין בו ספק כלל.

הערה: יש השואלים על "צלופח הביצות". ובכן, מדובר בדיוק באותו המין - Monopterus cuchia שזה עתה ראינו. בספרות המקצועית החדשה יותר יש המכנים אותו או Ophichthys cuchia - אלו מילים נרדפות (ראה [NCBI](#)).

שאלה: יש דבר כזה בכלל "דג בלי סנפירים"?

תשובה: פשט המשנה מתייחס לכל היצורים הימיים. לכן כל נחשי הים למיניהם - לו היה נמצא אחד מהם בעל קשקשים, הרי שהיה לפנינו דג (יצור ימי) בעל קשקשים וללא סנפירים.

אלא שכאמור - אין כזה.

שאלה: זה נראה שלהמון נחשי ים יש קשקשים - העור שלהם מחוספס ולא חלק. למה אתם אומרים שאין להם קשקשים?

תשובה: כי אין להם... לא כל חספוס בעור הוא "קשקש" על פי ההלכה היהודית. הנה המקורות המגדירים בדיוק מה נחשב "קשקשים" על פי ההלכה:

"הקליפין [=הקליפות]... שהם נפשטין [ניתן להפשיט אותם] מעור הדג ביד או בסכין אבל כל שהוא קבוע ודבוק בעור הדג ואינו נפרד מן העור -

כלל אינו קשקשת"

(רמב"ן על ויקרא יא', ט')

"צריך שיהא ביכולת לקולפן [לקלף אותם]"

(ערוך השולחן יורה דעה, פח', טו')

"צריך ראיית עין."

אינו מועיל [=לא נחשב] אם רואין ע"י זכוכית המגדלת"

(ערוך השולחן יורה דעה, פח', טו')

"ודוקא שהם נקלפים ביד או בכלי,"

אבל אם אי אפשר לקלפן מעור הדג לא מקרי קשקשת"

(רמ"א, שולחן ערוך יורה דעה פג')

כלומר פשוט:

- קשקשים נחשבים קשקשים רק אם אפשר לקלף אותם והעור נשאר.
- הם גם צריכים להיות מספיק גדולים כך שניתן לקולפם ביד או בסכין.
- הם גם צריכים להיות מספיק גדולים כך שניתן לראותם בעין.

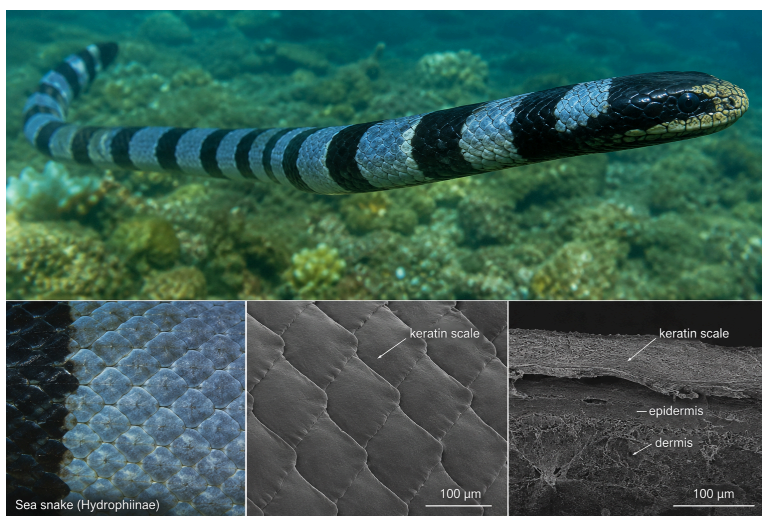
כך ש-:

- הורדת פירורים מהעור על ידי הדבקת נייר דבק לדג ואז משיכתו - אין אלה קשקשים.
- חספוס שהינו חלק מהעור, שלא ניתן לקלפו בלי לקלף את העור עצמו - אין אלה קשקשים.
- קשקשים מיקרוסקופיים שלא ניתנים לראות בעין אנושית רגילה - אין אלה קשקשים.

לפיכך, נחשי ים למיניהם, גם עם עורם מחוספס, אינם בעלי קשקשים על פי ההלכה.

פירוט נוסף:

קשקשי נחשי ים הם קפלים ועיבויים של שכבת הקרנית (keratin) של העור. הם חלק אינטגרלי מהעור, מחוברים זה לזה ולשכבת העור שמתחתיהם. לכן גם אם לנחש ים יש מראה "קשקשי", הקשקשים שלו אינם נחשבים קשקשים על פי ההלכה.

(נחש ים, ותקריב הקשקשים עד רזולוציה של עשירית המילימטר.
המחשת היותם של הקשקשים חלק אינטגרלי מהעור)

שאלה: בתורה כתוב

"אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כָּל אֲשֶׁר לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת"

(דברים יד', ט').

אם כל דג בעל קשקשים יש לו סנפירים, בשביל התורה ציינה את הסנפירים? מספיק היה לומר 'כל דג שיש לו קשקשת'?

תשובה: במעמד הר סיני קיבלנו שלושה דברים: התורה שבכתב, התורה שבעל פה (כיום כתובה במשנה ובתלמוד) ולוחות הברית. כך שהציווי

"כל אשר לו סנפיר וקשקשת"

(דברים יד', ט')

והמידע המשלים

"כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר"

(משנה נידה ט', ו')

ניתנו לנו יחד. הם משלימים זה את זה - ציווי יחיד.

וראה עוד כאן על קבלת התורה שבכתב ושבעל פה במעמד הר סיני:
<https://yahadut-and-mada.org.il/הקדמה-2-אמיתות-תורת-ישראל/>

שאלה: צב הים לא סותר כלל זה?

תשובה:

לא. צב הים אינו סותר את הכלל, על פי ההגדרה ההלכתית של "קשקשת" כפי שראינו לעיל (ולא במשמעות הרחבה של המילה *scale/scute* בזואולוגיה). לצב ים יש מבנים קרניים המכונים באנגלית *scutes* ולעיתים גם *scales*. אבל עצם העובדה שמבנה נקרא באנגלית *scale* או *scute* אינה אומרת שהוא "קשקשת" במובן ההלכתי.

לפי המקורות שראינו, התנאי המכריע הוא שהקשקשת תהיה מבנה הניתן לקילוף מעור בעל החיים ביד או בכלי, ולא מבנה שהוא חלק קבוע ודבוק לעור באופן שאינו נפרד ממנו.

אצל צב הים, ה-*scutes* שעל השריון הם שכבות קרטיניות של השריון.

תחתיהם ה-scutes לעולם לא הוסרו במעבדה או בניסוי כלשהו בשלמותם, מבלי לפצוע את העור שתחתיהם, ביד או בסכין.

במעבדות ובניסויים, כשרוצים לקלף אותם, מגלחים אותם על ידי שפשוף חיצוני של סכין:

גם פעולת גילוח זו כרוכה באזהרה שלא לפצוע את העור: בדו"ח NISTIR 7996 משנת 2014, בפרק Scute Collection, עמ' 18, מתוארת שיטת דגימה המיועדת לצבי ים חיים, ובהם צב ים ירוק. החוקרים מורים לגלח שכבות קרטין ולהימנע מאזורים שנפגעו בעבר, ומזהירים במפורש:

**“avoid shaving too deeply to avoid injury to the turtle” (תרגום:
"הימנעו מגילוח עמוק מדי
כדי להימנע מפציעת הצב")**

יש מקרה אחד מתועד של ניסיון להוציא אותם בשלמותם, אלא שזה התרחש לאחר המוות של הצב (לא רלוונטי לענייננו), וגם שם אין תיעוד מה עלה בגורל העור שמתחת (Linscott ועמיתים, 2026, Marine Biology).

לסיום חשוב עוד לציין, כי צב הים לא בהכרח עונה בכלל להגדרה של יצור ימי...: הוא נושם אוויר, הוא צריך לעלות מעל פני המים כדי לנשום

ולהתקיים, הנקבה מטילה ביצים **ביבשה**. כך שיתכן שהדיון בעניינו לא צריך אפילו להתחיל.

Ophichthys cuchia

לקריאה נוספת:

1. ספרי "המהפך" - הרב זמיר כהן על ה-monopterus cuchia
2. "יש דגים שיש להם סנפיר ולא קשקשת?" - באתר הידברות:
<https://www.hidabroot.org/question/78234>

מקורות:

מאמר זה היה תקציר ממצא מספרי "המהפך" מאת הרב זמיר כהן. מקורות ופרטים נוספים שם:

(סדרת ספרי המהפך - מאת הרב זמיר כהן)

(הרב זמיר כהן)

(תמונה: By Avihaizk93, Wikimedia)

